

In Nederland zwemmen minstens 600 Bevers (*Castor fiber*) (Kurstjens & Niewold, 2011), nu nog grofweg in de gebieden waar het dier is uitgezet zoals de Biesbosch, Limburg, Gelderse Poort, Flevoland en Groningen/Drenthe. Tellingen zoals die in Flevoland tonen aan dat het aantal Bevers stijgt en dat de soort ook steeds vaker dingen onderneemt die wij als mens minder handig vinden. Bevers zijn namelijk net als mensen goed in staat hun leefomgeving te veranderen, maar hebben wel een eigen ideaalbeeld. Dat beeld is wel eens strijdig met dat van de mens. Conflicten zijn echter goed te voorkomen door nu alvast maatregelen te nemen. Enkele voorbeelden uit Flevoland.

Een beverburcht bestaat uit een grote stapel takken, modder en graszoden aan de oeverkant. De burcht ligt bijna altijd onder een boom (foto: Landschapsbeheer Flevoland).

Jeroen Reinhold & Bart Smeets

Het aantal Bevers stijgt gestaag. Tijd om na te gaan denken

De ontwikkeling van de populatie

In Nederland zijn sinds 1988 op verschillende plekken Bevers uitgezet (Niewold & Lammertsma, 2000). In Flevoland gebeurde dat eind 1990 per ongeluk. Enkele dieren wisten te ontsnappen uit het Natuurpark Lelystad waar Bevers uit de Elbe-regio gehuisvest waren om mensen in Nederland een goede kans te geven een Bever te zien. Sindsdien groeide het aantal Bevers tot 2010 exponentieel met zo'n 20% per jaar (Heemskerk & Reinhold, 2011). Dit betekent dat de populatie elke vier jaar ongeveer verdubbelde. Uit de laatste telling blijkt dat Flevoland nu zo'n 120 Bevers herbergt. De sterke groei is na 2010 wel aan het afvlakken, maar de populatie groeit nog steeds gestaag.

De Bever als landschapsbeheerder

De Bever is een fantastische landschapsbeheerder. Bomen aan de waterkant worden omgeknaagd, takken van deze bomen worden in stukken van 1,5 meter geknaagd en naar het water gesleept zodat het dier aan de oever van de schors kan eten. Ook worden takken in de bodem van het water gestoken om te dienen als wintervoorraad voor de Bever maar ook als mooi substraat voor allerlei waterorganismen. De burcht is vaak ontstaan doordat het dak van het hol, dat de Bever eerst gebruikt, is ingezakt. Takken, modder en graspollen worden aangesleept om het dak van het hol te repa-

ren. Een hoge stapel takken aan de waterkant geeft dus de burchtlocatie aan. De ingang van de burcht is onder water. Onder het wateroppervlak verandert de Bever de waterbodem bij de beverburcht vaak drastisch, want hij houdt van diep water voor de deur. Zwemgeulen slijten uit in de bodem en er ontstaat meer reliëf op de waterbodem met kansen voor tal van waterorganismen.

Is de waterstand niet erg stabiel of wat aan de lage kant, dan bouwt de Bever een dam. Bovenstreams ontstaat diep water met een stabiel peil. In Flevoland gebeurt dit vooral in de buurt van de dijken waar kwel het water laat stromen. In andere delen van Nederland worden dammen vooral in beken aangelegd (Kurstjens & Niewold, 2011). Bevers houden er niet erg van om over land te lopen. Veel verder dan 15 meter van de waterkant komt de Bever liever niet. In plaats van over land van het ene naar het andere water te gaan, wordt dan ook graag een kanaal gegraven: dat scheelt toch lopen.

Boomkeus

Vooral in en om de bebouwde kom kan de mens veel waarde hechten aan een individuele boom. Denk aan laanbomen die een weg accentueren in het landschap en solitaire bomen die op een grasveld in de stad het parkgevoel oproepen of die ene fruitboom

in iemands achtertuintje. Bevers die zich te goed doen aan deze bomen worden door mensen vaak niet gewaardeerd. Schade aan deze bomen kan gemakkelijk voorkomen worden door ze te omgazen. In Almere zijn recent dikke abelen door de gemeente omgaaasd en in Lelystad hebben bewoners per brief het advies gekregen om bomen in hun tuin te voorzien van gaas als zij waarde hechten aan behoud van hun bomen. Anderzijds verwijderen de Bevers ook tal van bomen die mensen niet graag op de oever zien staan. Vooral bomen die de oeverbeschoeiing met hun wortels kunnen beschadigen dienen regelmatig verwijderd te worden. Een beverfamilie kan veel van dit werk overnemen.

Beverburcht

De keuze van een burchtlocatie door de Bever is soms heel onhandig. Het probleem is vooral dat de mens een ander gebruik van die locatie in gedachte heeft. Zo was bij de ontwikkeling van een fietspad over een watergang in Lelystad een brugpijler precies op de burcht gepland en zou in Almere een burcht vergraven moeten worden om een industrieterrein beter te laten afwateren. Bevers zijn heel trouw aan hun burchtlocatie: in Flevoland zijn er burchten bekend die al meer dan 15 jaar gebruikt worden. Bij de planning van allerlei ontwikkelingen kan

daardoor in een vroegtijdig stadium rekening gehouden worden met de aanwezigheid van de Bevers. De brug is een stukje verplaatst en de watergang bij het industrieterrein is iets anders vormgegeven. Met het monitoren van de burchtlocaties kunnen oeverbeheerders zo veel problemen voorkomen.

Beverburchten in een dijk worden niet erg gewaardeerd, omdat het de veiligheid in gevaar brengt (Janssen & Gubbels, 2009). In het rivierengebied gaat het vaak om tijdelijke burchten vanwege hoog water. Het is slecht te voorspellen waar en wanneer zo'n burcht verschijnt. Herstel zal na hoogwater noodzakelijk zijn. De vaste beverburchten worden vaak gemaakt onder bomen en in water dieper dan 50 cm. Deze combinatie doet zich in Flevoland vrijwel nooit voor bij een dijkvoet; dus de kans op een burcht in de dijk is heel klein. Bomen worden nu al niet aan de voet van de dijk toegestaan, omdat zo'n boom de dijk verzwakt. De aanleg van flauwe oevers is ook een methode om problemen met de Bever te voorkomen (Kurstjens & Niewold, 2011).

Beverdammen

De bouw van dammen is in Flevoland een nieuw fenomeen en ook meteen een lastiger probleem. Omdat de dammen in Flevoland vaak nabij de dijken gemaakt worden waar kwel optreedt (vaak het enige stromende

water in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland), wordt de voet van de dijk te nat. Dit heeft gevolgen voor de stevigheid van de dijk. Bij wateroverlast wordt een dam verwijderd, maar de Bever bouwt vaak snel een nieuwe. In één geval heeft Waterschap Zuiderzeeland een stuw nabij de dam gebouwd, zodat het Waterschap weer gemakkelijker zelf het waterpeil kan beïnvloeden.

Het probleem van de dammenbouw speelt in andere delen van Nederland sterker. Vooral in de beken van Zuid-Limburg bouwen Bevers regelmatig dammen die landrijen en dorpen vernatten (Dijkstra & Kurstjens, 2006). Een buis plaatsen door de dam helpt vaak wel enige tijd, maar na verloop van tijd blokkeren de Bevers ook de buisingang. Gedacht wordt dat de Bever vangen en op grote afstand loslaten het probleem kan verhelpen, maar de ervaring in Flevoland is toch dat territoria die beschikbaar komen snel opgevuld worden. Een goede oplossing is nog niet gevonden.

Kanalen graven

Flevoland kent veel verschillende waterpeilvakken. Het verschil in waterpeil tussen twee peilvakken kan enkele decimeters zijn. Vooral tussen natuurgebieden (hoog waterpeil) en akkerbouwgebieden (laag waterpeil) zijn de overgangen groot. Het graven van kanalen tussen twee verschillende waterpeil-

len door de Bever is natuurlijk niet wenselijk. Op basis van de burchtlocatie en de afstanden tussen de wateren met een verschillend waterpeil is goed te voorspellen waar een gegraven kanaal kan ontstaan. Plekken met een korte afstand tussen de twee wateren in de buurt van de burcht zijn populair. Controle in het veld moet duidelijk maken of dit plaatsvindt. In Flevoland is deze situatie eenmaal voorgekomen. De Bever moest over een lengte van vier meter nog 10 cm afgraven om contact te maken tussen twee waterpeilen met een peilverschil van 20-30 cm. De locatie is voorzien van stevig worteldoek en afgedekt met stenen. De Bevers hebben geen tweede poging gedaan.

Monitoring

Bevers hebben dus grote invloed om de menselijke woonomgeving. Meestal erg leuk om te zien, soms minder handig. Monitoren van de ontwikkelingen van de beverpopulatie kan veel problemen voorkomen. In Flevoland hebben de oeverbeheerders als Waterschap Zuiderzeeland, Provincie Flevoland en gemeenten Lelystad en Almere dit al jaren goed door; zij financieren de Flevolandse telling. Nadenken over eventuele oplossingen voor de problemen die Bevers kunnen veroorzaken is tijdig nodig, omdat sommige oplossingen zoals het aanpassen van oevertaluds en kansen voor bebossing in een vroegtijdig stadium ingezet moet worden. Geniet dus van de Bever en voorkom de voorspelbare problemen.

Literatuur

- Dijkstra, V. & G. Kurstjens, 2006. Toekomst voor de bever in Limburg. Eindrapport monitoring 2002-2005 en evaluatie. -ARK rapport 2006-09.
- Heemskerk, R. & J. Reinhold, 2011. Beveronderzoek in Flevoland, resultaten 2011. -Rapport LBF-2011-009.
- Janssen, L. & R. Gubbels, 2009. Bevers in het moderne waterschapsbeheer. Natuurhistorisch Maandblad 98(4):76-79.
- Kurstjens, G. & F. Niewold, 2011. De verwachte ontwikkelingen van de beverpopulatie in Nederland: naar een bevermanagement. - Rapport 2011-01.
- Niewold, F. & D. Lammertsma, 2000. Ruim 10 jaar bevers in de Biesbosch; een evaluatie van de populatieontwikkeling in de periode 1994-1999. -Alterra rapport 015.

J.O. Reinhold & drs. ir. B. J. J. Smeets
Landschapsbeheer Flevoland
Botter 14-03, 8232 JP Lelystad
reinhold@landschapsbeheer.net

De gemeente Almere attendeert haar bewoners op het voorkomen van de Bever langs een fietspad (foto: Landschapsbeheer Flevoland).

